

KÖZIGAZGATÁSI ÉS IGAZSÁGÜGYI
MINISZTERIUM
SAJTÓ FŐOSZTÁLY

Az első demokratikus körülmények között születő Polgári Törvénykönyv

Elfogadta az új Polgári Törvénykönyvet a Parlament

Több mint 50 évvel az ötvenes években elfogadott, majd több százszor módosított Polgári Törvénykönyv után új polgári kódexe van Magyarországnak. Az új törvény jogalkotási szempontból is rendkívüli és egyben szimbolikus jelentőségű, hiszen a rendszerváltás óta halogatott, rendezetlen, nem egyértelmű magánjogi jogviszonyokat vizsgálta felül, hogy képes legyen az elmúlt 20 évben végbement gazdasági, társadalmi változásokra életszerű választ adni. Az elfogadott új Polgári Törvénykönyv az első, demokratikus körülmények között megalkotott magánjogi kódex Magyarországon, amely 2014. március 15-én lép hatályba.

A kormány megalakulása után 2010-ben döntött az új Ptk. megalkotásáról, s felkérte Vékás Lajos Professzort, s az általa vezetett jogi szakma legkiválóbb képviselőiből álló Polgári Jogi Kodifikációs Szerkesztő Bizottságot, mely már korábban is az új Ptk.-val foglalkozott, hogy készítsék el a törvény tervezetét. A kormány változtatás nélkül elfogadta az elkészült koncepciót.

Az új kódex életszerűbb szabályokkal erősíti a jogbiztonságot, valamint rendezi a magánszemélyek, a gazdasági szereplők és a fogyasztók magánjogi jogviszonyait. A változtatások a bírói gyakorlat tapasztalatain alapulnak, azaz meglévő gyakorlatokat részesített előnyben, így képes lesz megkönnyíteni a jogalkalmazók eligazodását az új szabályokban.

Mindemellett az Alaptörvény Szabadság és Felelősség fejezetével összhangban korszerű és az európai uniós kötelezettségeknek megfelelő alapot nyújt, a mindennapi polgári jogi viszonyok rendezéséhez, és képes korszerűsíteni a személyi és vagyoni viszonyok magánjogi szabályozását, a családjogi kérdéseket.

Az új Polgári Törvénykönyv szerkezetének felépítése logikusabb, mint a korábbi. A Ptk. **új szerkezeti egységként alkalmazza a „Könyvet”,** amellyel a polgári jog nagyobb részterületeit választja el egymástól, kifejezve a polgári jog belső tagozódását. Az új Ptk. könyvei a következők: Bevezető rendelkezések; Az ember, mint jogalany; A jogi személy; Családjog; Dologi jog; Kötelmi jog; Öröklési jog; Záró rendelkezések.

Szintén fontos változás, hogy a családjogi törvény, a gazdasági társaságokra, a jogi személyekre vonatkozó jogszabályok, valamint a társasági törvény is beépültek a Ptk.-ba, így valóban átfogó polgári kódex született, amely terjedelme kétszerese a jelenleg hatályosnak.

Családjog

Az eddig önálló törvényben szabályozott **családjog** anyaga beépült az új Ptk.-ba. Ez a módosulás lehetővé teszi, hogy a családjogi szabályoknak a gyorsan változó társadalmi viszonyokhoz és a nemzetközi elvárásokhoz (elsősorban az Európa Tanács dokumentumaihoz és a strasbourgi Emberi Jogi Bíróság családjogi tárgyú ítélezési gyakorlatához) igazítása is megtörténjék.

A Családjogi Könyv az Alaptörvény L cikkéhez kapcsolódóan rendelkezik a házasság és család védelmének elvéről és a hatályoshoz képest bővebb tartalommal szól a gyermek érdekének védelméről. Kifejezésre juttatja, hogy minden gyermekkel kapcsolatos jogviszony elsődleges rendezési szempontja a gyermek érdeke, további tételeket is alapelveként rögzít. Kiemelt hangsúllyal fogalmazza meg, hogy a gyermeknek joga van saját családban való nevelkedéshez, és ha ez nem valósítható meg, lehetőség szerint akkor is családi környezetben nevelkedjen.

A családjogi viták rendezése is könnyebbé válik azzal, hogy a bírósági eljárástól független, a felek önkéntes részvételén és aktív közreműködésén alapuló **mediáció** lehetőséget ad a konfliktusok felelős, egyetértő – és a későbbi jogvitákat inkább kizáró – megoldására a bírósági eljárás mellett. A házastársak mind megromlott kapcsolatuk helyrehozatala, mind a házasság felbontásával felmerülő vitás kérdések rendezése érdekében már a házassági bontóper megindítása előtt igénybe vehetik a közvetítést, de arra a bontóper alatt is sor kerülhet. A mediációnak lényeges szerepe lehet a bontóper követően felmerülő, a gyermeket érintő vitás ügyekben is.

Az eddig szűkszavúan rendezett házassági vagyoni jog szabályozása lényegesen kibővült: a **házassági vagyoni jogi** szerződés részletesebb szabályozásával, annak a lehetőségnek a megteremtése érdekében, hogy a házastársak maguk dönthessék el hogyan rendezik autonóm módon vagyoni viszonyaikat. Azok a házastársak, akik ilyen megállapodást kívánnak kötni vagyoni viszonyaik tisztázása érdekében, saját egyéni életviszonyaikhoz igazíthatják a megállapodás tartalmát. A házasságok jelentős részében nem válik szét a vállalkozói és a családi vagyoni viszonyok, ami különösen akkor jelenthet nehézséget, ha az egyik fél olyan vállalkozás tagja, amelynek tevékenységéért saját javaival is felel. Ezekben az esetekben a házastársi vagyoni jogi megállapodásnak kiemelt jelentősége lehet. Házassági vagyoni jogi szerződés eltérő rendelkezése hiányában a házastársak között a házassági életközösség tartama alatt házastársi vagyoni közösség áll fenn. A törvényes házassági vagyoni jogi rendszerként megtartott házastársi vagyoni közösség szabályai, a bírói ítélezésben évtizedek alatt kialakult elveket veszi át.

A **szülői felügyelet** szabályai terjedelmileg és tartalmilag is változnak. A szülői felügyelet gyakorlása terén a szülők felelősségét helyezi a középpontba, elsődleges szerepet szán a szülők megállapodásának, aminek korlátja csupán a gyermek kiegyensúlyozott életvitelének biztosítása.

A Ptk. a bírói ítélezési gyakorlat eredményeit is figyelembe véve pontosítja a rokonság, örökbefogadás, illetve gyámság szabályait, illetve elfogadja és részben szabályozási körébe vonja az ún. tényleges együttélésen alapuló olyan családi kapcsolatokat is, mint a mostoha- és mostohagyermek kapcsolat.

Életszerűbbek lesznek a **gyermektartásra, tartásdíjra** vonatkozó szabályok, főként a **nagykorú, de még tanuló gyermekre vonatkozó tartási kötelezettség** tekintetében, és a **rokonságra** vonatkozó feltételek változtatásával is azt a célt kívánják elérni, hogy érdemtelenül ne lehessen kihasználni semmilyen családtagot. Ugyanakkor a **nagykorú gyermek szülővel szembeni tartási kötelezettsége** erősebb.

Jogalanyiség

Az új Ptk. a **személyiségi jogok védelme** körében is változásokat hoz. A személyiségi jogok megsértése esetén – a nem-vagyoni kárért járó kárpótlás egyidejű megszüntetésével – új polgári jogi igényként lesz érvényesíthető a **sérelemdíj**. Az új jogintézmény már konkrét hátrány (kár) bizonyítása nélkül is lehetővé teszi a jogsértés szankcionálását például jóhírnév megsértése esetén. További változás, hogy megszűnik a közérdekű bírság intézménye.

Fontos újítás továbbá, hogy a jövőben normatív törvényi alapja lesz annak, hogy a közszereplőket e minőségükben megillető személyiségi jogi jogvédelem csekélyebb, mint a közszereplést nem vállalók esetén. Azaz a közszereplőknek többet kell tűrnie, nem korlátozhatják a közügyek szabad megvitatását, így bővül a szólás és sajtószabadság lehetősége is.

Az új kódex megteremti a polgári jogi védelem lehetőségét a **gyűlöletbeszéd** ellen is. Az egyén személyiségét meghatározó közösséget érő jogsérelem esetén a közösség bármely tagja felléphet.

Szintén lényeges újítása az kódexnek, a nagykorú természetes személyek **cselekvőképességére** vonatkozó szabályozás új alapokra helyezése: a bíróság a jövőben, a hatályos Ptk.-tól eltérően, a **cselekvőképességet általános jelleggel már egyáltalán nem, hanem csak ügycsoportokra meghatározottan korlátozza**. A korlátozandó ügycsoportok számát, struktúráját a bíróság az adott eset körülményei alapján határozhatja meg. Ez garantálja a részleges gondnokság alá helyezés egyénre szabott, az adott helyzethez rugalmasan igazodó jogkövetkezményeinek megállapítását. A kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyatékos személyek számára további garanciális jellegű változás, hogy végleges, **élethosszig tartó korlátozó döntés nem születhet**. A gondnokság alá helyezés felülvizsgálata a jövőben kivétel nélkül meghatározott időközönként kötelező lesz.

Az új Ptk. bevezeti a támogatott döntéshozatal jogintézményét, amely a cselekvőképesség korlátozása nélkül nyújt segítséget az érintett személy számára. Az egyén önrendelkezési jogának kiteljesedését szolgálja az előzetes jognyilatkozat bevezetése is, mely szerint bárki még cselekvőképes állapotban rendelkezhet ki legyen a gondnoka, illetve meghatározhatja, hogy gondnoka személyes és vagyoni ügyeiben milyen módon járjon el arra az esetre, ha később cselekvőképességét korlátoznák. Az előzetes jognyilatkozat és a támogatott döntéshozatal jogintézményének bevezetésével, a gondnokság szabályainak megújításával a törvénykönyv egyénre szabott és az érintettek érdekeit hatékonyan védő rendszert alakít ki.

Külön könyv szól a **jogi személyekről** szóló szabályozásnak. Ennek a Könyvnek a túlnyomó részét a jogi személyekre vonatkozó általános szabályok és az egyesületekre, alapítványokra, valamint a szövetkezetekre irányadó rendelkezések mellett a Ptk.-ba beépült társasági jogi szabályozás alkotja. A törvény önálló jogi személyként kezeli a vállalati csoportokat is.

Dologi Jog

A **Dologi Jogi Könyv** leglényegesebb újítása az **új zálogjogi szabályozás**, amely áttekinthetőbbé és egységesebbé vált, szerkezetileg is megújult, a szabályok nem a zálogjog egyes fajtáit (kézizálogjog, jelzálogjog) követik, hanem egységesen, a zálogjog különböző létszakaszaihoz (keletkezés, megszűnés, érvényesítés) kötődve kerülnek megállapításra.

A zálogjogi szabályozás megújításának alapvető célja, hogy a gazdaság szereplői könnyebben és kevesebb költséggel juthassanak hitelhez. Ennek érdekében az új szabályozás megkönnyíti a zálogjog alapításának lehetőségét; kiiktatja az adósvédelmet nem szolgáló, de a hitelhez jutás

költségeit növelő szabályozási elemeket; hatékonyabbá teszi a zálogjog érvényesítését; biztosítja az adós, a hitelező és harmadik személyek érdekeinek kiegyensúlyozott védelmét és megerősíti a hitelbiztosítékokkal kapcsolatos jogalkalmazás kiszámíthatóságát. A hatályos szabályozás szerinti önálló zálogjog megreformálása is a zálogjogi garanciák megerősítését és így az adósok nagyobb, kiegyensúlyozottabb védelmét célozza.

További lényeges újítás ezen a területen az ingatlan-nyilvántartásra vonatkozó anyagi jogi szabályoknak az új Ptk.-ba, annak Dologi Jogi Könyvébe való átemelése.

Kötelmi Jog

A **Kötelmi Jogi Könyv** – a hatályos szabályozástól eltérően – összefoglalja a nem csak a szerződésekre, hanem valamennyi kötelem-keletkeztető tényállásra irányadó közös kötelmi szabályokat (pl. elévülés, jogvesztő határidők, többalanyú kötelmek, a kötelmek teljesítésének egyes, közös szabályai – kamat, beszámítás). A kötelmi általános szabályoktól különálló rész tartalmazza a szerződésekre vonatkozó általános szabályokat. Ezek azok a rendelkezések, amelyek a szerződéseken kívül nem igazak más kötelemfakasztó tények esetében, ugyanakkor valamennyi szerződéstípus esetében számításba jönnek.

A kötelmi jogi szabályok talán legfontosabb változása a szerződésen kívüli károkozásért és a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség egymástól való elszakítása, a két felelősség egymástól független szabályozása. A szerződéses felelősség alóli mentesüléshez a károkozónak azt kell bizonyítania, hogy a szerződésszegés következtében bekövetkezett kár a szerződéskötéskor nem volt előrelátható, és hogy a károkozó ezután sem rendelkezett a szerződésszegés megelőzésére, illetve a kár enyhítésére szolgáló lehetőségekkel. Ennek a változtatásnak az indokát az adja, hogy piactudományi körülmények között egy tudatosan és önként vállalt piaci magatartás megszegését szigorúbban kell megítélni, mint egy véletlenszerű károkozási helyzetet.

Új szerződéstípusként többek között megjelenik a közvetítői szerződés, a bizalmi vagyonkezelés, a forgalmazási szerződés, a franchise, a faktoring és a lízing.

Öröklési Jog

Változnak az **öröklési jogi szabályok is**. Elsősorban a bírói gyakorlat tartós eredményeit kívánta törvényi szintre emelni az új Polgári Törvénykönyv, amelynek főbb újdonsága közé tartozik például az, hogy pontosítja a rokonságot, az örökbefogadást, illetve a gyámság szabályait, s részben változnak az **öröklési rendre** vonatkozó szabályok is. A változások többek között azért voltak szükségesek, mert a hagyományos családi modell felbomlásban van, amely tükröződik a családi viszonyokban is: pl. egyre gyakrabban fordulnak elő olyan családok, ahol az örökhagyó korábbi házasságából született gyermekei és az újabb házastárs érdekei ütköznek. Szintén jelentős változás az is, hogy az örökölhető vagyon jellege is megváltozott az elmúlt években: többször vannak olyan vagyontárgyak, mint bankbetét, üzletrész, értékpapír, amelyeken az állagöröklés és haszonélvezeti jog párhuzamos öröklésének elismerése nem célszerű.

A Kódex a házastárral egy sorban törvényes öröklési jogot ad az **örökhagyó szüleinek**, ami azt jelenti, hogy leszármazók hiányában a **szülők törvényes örökösöként** kapják meg a hagyaték felét. Ebben az esetben is azonban az özvegy kapja az általa lakott lakást, továbbá az általa használt berendezési és felszerelési tárgyakat. Az özvegyek öröklött haszonélvezeti joga új házasságkötése esetén sem veszne el. Bővülnek az örökségből való **kitagadás okai is**. A **végrendelet** feltételei is módosulnak, érvénytelen lesz, ha az nyilvánvalóan jó erkölcsbe

ütközik, valamint a szóbeli végrendekezés csak életét fenyegető rendkívüli helyzetben lenne lehetséges. Újdonság, hogy a házastársak tehetnek közös végrendeletet.